

Knaagt obesitas aan de Amerikaanse economische hegemonie?

Johan Albrecht
Senior Fellow

Globaal kampt één miljard volwassenen met overgewicht. Het aandeel van de zwaarlijvigen in de totale bevolking stijgt zeer sterk. Momenteel spenderen de Verenigde Staten al 1.6% van hun BBP aan de gezondheidsfactuur van de gevolgen van obesitas. Als deze evoluties zich doorzetten, kan obesitas op lange termijn zelfs de geopolitieke verhoudingen beïnvloeden.

De moderne mens houdt zich niet meer bezig met ouderwetse politieke of sociale revoluties. Vandaag beleven we individuele biologische revoluties. We worden ouder en werken alsmaar minder. Wie kan daar tegen zijn? Het leven verwent ons echter zozeer dat velen wat dikker tot problematisch zwaarlijvig worden. Een beperkte mate van overgewicht is allesbehalve een probleem. Zwaarlijvigheid verhoogt wel het risico op chronische aandoeningen en een lagere levenskwaliteit.

In de Verenigde Staten is een derde van de bevolking statistisch zwaarlijvig met een body mass index of BMI¹ hoger dan 30. Dit aandeel is verdubbeld sinds 1980. Ondanks allerlei informatiecampagnes rond voedingsgewoonten blijft dit intrigerende vrijwillige biologische experiment verder uitdeinen.

Een hoge consumptie van calorieën en een te laag energieverbruik bieden een technische verklaring voor zwaarlijvigheid. Maar is zwaarlijvigheid een symptoom van een algemene overconsumptie of een te biologische interpretatie van het verleggen van de eigen grenzen?

Knaagt obesitas aan de Amerikaanse economische hegemonie?

Ook de groep met overgewicht of een BMI tussen 25 en 30 blijft toenemen. Deze groep is met 39% van de bevolking momenteel het omvangrijkst in het Mexico. Het Verenigd Koninkrijk volgt met 38%. De optelsom van beide bevolkingsaandelen leert dat in de meeste ontwikkelde landen een groot tot zeer groot deel van de bevolking kampt met overgewicht of zwaarlijvigheid. In Mexico en de Verenigde Staten heeft twee derde van de bevolking een BMI hoger dan 25. Het aandeel van de Belgische bevolking met een BMI hoger dan 25 blijft voorlopig beperkt tot 44%. België presteert hiermee relatief goed. Alleen Frankrijk presteert in Europa merkkelijk beter.

In de tabel valt op dat zwaarlijvigheid relatief beperkt blijft in Japan en Korea.
Aandeel van de bevolking ouder dan 15 jaar met een BMI hoger dan 25 en/of 30

	% met overgewicht (25 < BMI < 30)	% zwaarlijvig (BMI > 30)	% overgewicht of zwaarlijvig (BMI > 25)
Australië	34	23	57
België	31	13	44
Canada	32	18	50
Finland	33	14	47
Frankrijk	26	10	37
Italië	35	10	45
Japan	21	4	25
Korea	27	4	30
Mexico	39	30	69
Nederland	35	11	46
Spanje	36	15	51
VK	38	24	62
VS	33	34	67

Bron: OECD (2009). Factbook 2009 (<http://titania.sourceoecd.org/vl=1407642/cl=23/nw=1/rpsv/factbook2009/index.htm>)

Volgens de WHO² kampt maar liefst één miljard volwassenen met overgewicht. Hiervan zijn er minimaal 300 miljoen zwaarlijvig met een BMI hoger dan 30. Overgewicht en zwaarlijvigheid hebben dan ook de proporties aangenomen van een globale epidemie. Even verontrustend is de observatie dat 22 miljoen kinderen jonger dan 5 jaar al problematisch zwaarlijvig is. Deze en andere jongerengroepen groeien zeer sterk vanaf 1980. Een obesitas-epidemie heeft grote sociale en economische implicaties. Onderzoek suggereert dat zwaarlijvigheid een negatieve invloed heeft op het individuele welzijn, op de schoolprestaties, op de kansen op de arbeidsmarkt en op de arbeidsproductiviteit. Zwaarlijvigheid beperkt het economische potentieel van een land maar dreigt de gezondheidsfactuur sterk te verhogen. Er is dus een directe gezondheidskost en een economische opportuniteitskost. Dit is zeer problematisch omdat de bijkomende gezondheidsfactuur min of meer samenvalt met de hoge factuur van de vergrijzing. Obesitas vertegenwoordigt momenteel ongeveer 10% van de Amerikaanse gezondheidsuitgaven, wat neerkomt op 1.6% van het Amerikaanse BBP³.

“
Obesitas
vertegenwoordigt
momenteel
ongeveer 10% van
de Amerikaanse
gezondheidsuitgaven,
wat neerkomt op 1.6%
van het Amerikaanse
BBP
”

Knaagt obesitas aan de Amerikaanse economische hegemonie?

In 1998 bedroeg het aandeel van obesitas in de totale gezondheidsuitgaven 'maar' 6.1%. De spectaculaire toename van de kost van obesitas – van \$ 74 miljard naar \$ 147 miljard – baart heel wat beleidsmakers grote zorgen. Deze toename is voor altoes schrijven aan bijkomende uitgaven aan diabetes, hartziekten en artritis.

In het schrikbeeld van beleidsmakers evolueert een deel van de grote bevolkingsgroep met overgewicht (BMI < 30) op termijn naar de groep van de zwaarlijvigen (BMI > 30). Een verdere toename van het aantal zwaarlijvigen kan op termijn een kostenplaatje opleveren van 2% van het Amerikaanse BBP, wat meer is dan de publieke uitgaven voor onderzoek en ontwikkeling (O&O). De ongelijke internationale verdeling van de obesitasprevalentie kan zelfs geopolitieke gevolgen hebben. Indien binnen enkele decennia de helft van de Amerikanen zwaarlijvig zou zijn, heeft dit ongetwijfeld gevolgen voor de economische positie van de VS. Aziaten hebben voorlopig nog steeds een lagere BMI en kunnen hun schaarse middelen dus besteden aan meer productieve doeleinden dan het bestrijden van de gevolgen van zwaarlijvigheid. Misschien maken frisdranken en hamburgers- en niet de Chinese nanotechnologie- wel een einde aan de Amerikaanse economische hegemonie ... Heel wat auteurs proberen te verklaren waarom de strijd tegen obesitas zo moeilijk is. Uit empirisch onderzoek blijkt dat de overgrote meerderheid van de Amerikaanse tieners goed weet wat de gevolgen zijn van obesitas op de gezondheid en hoe zwaarlijvigheid in principe voorkomen kan worden. Toch blijkt dat 93% van de Amerikaanse jongeren

een of ander dieet volgt maar toch de BMI niet kan verlagen. Eten en bewegen blijken niet het resultaat te zijn van hyperrationele afwegingen; de voldoening op zeer korte termijn verdringt keer op keer de BMI-ambities op lange termijn. Informatie en passieve preventie volstaan dus niet. Actieve preventie in de vorm van individuele of groepscoaching kunnen betere resultaten opleveren. Het vraagt natuurlijk een lange tijd en de massale inzet van middelen om miljoenen te laten participeren aan dergelijke programma's. Thomas Frieden van het Amerikaanse Centre for Disease Control and Prevention stelt dat de strijd tegen obesitas niet kan gewonnen worden door te wachten op de inspanningen van het individu. Het engagement van de ganse maatschappij is hiertoe noodzakelijk. In de film 'Traffic' concludeert drugsbestrijder Michael Douglas dat de strijd tegen drugs niet kan gewonnen worden omdat het in essentie een strijd is tegen een deel van de eigen bevolking. Calorieën zijn net geen softdrugs maar de strijd is even moeilijk.

Johan Albrecht
Senior Fellow

¹De body mass index deelt het gewicht van een persoon door het kwadraat van de lengte in meters (kg/m²).

²World Health Organisation (www.who.int)

³Reuters (2009). Obesity costs US health system \$ 147 billion (27 juli 2009).

Column verschenen in *De Tijd*
van 12 augustus

Onafhankelijke denktank en doetank voor duurzame economische groei en sociale bescherming.
"Think-tank" et "do-tank" indépendant pour une croissance économique et une protection sociale durables.